

**Høringsnotat om forslag til gjeninnføring og utvidelse av rett til
pleiepenger etter barnets død (folketrygdloven § 9-10)**

Utstedt 26. november 2019

Høringsfrist 8. januar 2020

Innledning

Retten til pleiepenger følger av folketrygdloven kapittel 9. Formålet med pleiepenger er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive personer som ikke kan arbeide fordi de har omsorg for et barn under 18 år som trenger kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte.

Retten til pleiepenger faller bort når pleieforholdet opphører eller når barnet fyller 18 år. Til et medlem som har omsorg for en person med utviklingshemming som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, gis det pleiepenger uten hensyn til aldersgrensen.

I dette høringsnotatet foreslår departementet at alle som mottar pleiepenger på det tidspunktet barnet dør, skal ha rett til pleiepenger i en overgangsperiode.

Departementet legger til grunn at endringene kan tre i kraft raskt, og vil gjøres gjeldende for både løpende og nye tilfeller.

Bakgrunn og gjeldende rett

Retten til pleiepenger faller bort når medlemmet ikke lenger har tilsyn og pleie av barnet. Dersom pleieforholdet opphører fordi barnet dør, foreligger det dermed ikke lenger rett til pleiepenger fra og med dagen etter dødsfallet. Dette var også rettstilstanden for pleiepenger fram til 1. oktober 2017, med ett unntak.

Med virkning 1. juli 2010 ble det tatt inn en bestemmelse i daværende § 9-11 Pleiepenger til et medlem med omsorg for et alvorlig sykt barn: "Den som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år har rett til fortsatt ytelse inntil tre måneder etter at pleieforholdet har opphørt fordi barnet dør." Ved ev. arbeidsinntekt i den perioden, ble det gitt graderte pleiepenger, dvs. at hvis medlemmet for eksempel startet i arbeide i halv stilling etter to måneder, ble det gitt 50 prosent pleiepenger den tredje (siste) måneden. Dersom barnet døde før foreldrene hadde mottatt pleiepenger i tre år, eller dersom foreldrene i løpet av de tre årene hadde mottatt graderte pleiepenger fordi barnet for eksempel hadde vært i barnehage i en stabil periode, opphørte retten til pleiepenger umiddelbart ved barnets død. Det framgår av Prop. 64 L (2009–2010) at departementet med lovendringen ønsket å støtte opp under foreldre som brått sto uten inntekt etter å ha mottatt pleiepenger i lang tid, samt gi disse foreldrene noe tid til å orientere seg mot arbeid igjen. I 2010 var det vesentlig strengere krav for rett til pleiepenger enn det er etter dagens ordning. Når den livstruende eller alvorlige sykdommen ble ansett for varig, var retten til pleiepenger begrenset til perioder hvor sykdommen var ustabil. Det kunne også utbetales pleiepenger i startfasen av en svært alvorlig, varig sykdom og dersom barnet led at en svært alvorlig progredierende sykdom. Mange familier gikk inn og ut av ordningen. Kravet om fulle (ugraderte) pleiepenger i minst tre år gjorde at bare en liten gruppe av foreldrene hadde rett til ytelsen i en periode etter dødsfallet.

Bestemmelsen om at den som hadde mottatt fulle pleiepenger i minst tre år, hadde rett til fortsatt ytelse i inntil tre måneder etter at pleieforholdet har opphørt fordi barnet dør, ble ikke videreført i den nye pleiepengeordningen fra oktober 2017. Foreldre som mister et

barn kan ha rett til sykepenger i etterkant av dødsfallet dersom de er ute av stand til å arbeide pga. psykisk eller fysisk sykdom. Dette gjelder uavhengig av om de har mottatt ytelser fra folketrygden umiddelbart før dødsfallet, og uavhengig av årsaken til at barnet dør. Dette gjelder også for de foreldrene som ville hatt rett til pleiepenger i ytterligere tre måneder etter de tidligere bestemmelsene.

Departementets vurderinger og forslag

I forbindelse med reformen på pleiepenger i 2017 ble retten til pleiepenger i en overgangsperiode når barnet dør, ikke videreført. Problemstillingen ble ikke vurdert eller omtalt i høringen eller i den påfølgende lovproposisjonen i forbindelse med reformen i 2017, noe den burde ha blitt. Departementet ble i juni 2019 gjort kjent med dette, og med at enkelte foreldre har opplevd det som en tilleggsbelastning at de må søke om sykepenger umiddelbart når barnet dør.

I de tilfellene barnet blir friskt, vil det som regel skje gradvis, slik at pleiepengene graderes i en periode og omsorgspersonen har mulighet til å tilpasse seg en ny og bedre situasjon. Det vil også være positivt for omsorgspersonen at barnet blir friskere. Opphør av pleiepenger som følge av at barnet flytter til en institusjon eller ved fylte 18 år er også en situasjon som omsorgspersonen vil ha mulighet til å planlegge og å tilpasse seg. Det er derimot vanskelig å forutsi hvor lenge pleiebehovet vil vare når barnets tilstand forverrer seg mot terminalfasen.

Foreldre som mottar pleiepenger og har innrettet seg etter dette, vil kunne ha en svakere tilknytning til arbeidslivet enn foreldre som ikke har vært ute av arbeidslivet med pleiepenger, f.eks. i tilfeller med dødsfall som følge av plutselige hendelser. Noen kan være i langvarig permisjon, og noen vil ikke ha et løpende arbeidsforhold å gå tilbake til, men må søke nytt arbeid når pleiesituasjonen opphører. Denne gruppens mulighet til å tilpasse seg den nye situasjonen og inntektsbortfallet kan derfor være mer begrenset.

Det vil være store individuelle variasjoner med hensyn til hvor lang tid den enkelte vil trenge før man er i stand til å arbeide etter at barnet dør. Det er etter departementets mening lite hensiktsmessig å skulle regulere overgangsperioden på bakgrunn av en skjønnsmessige vurdering av når man anser den enkelte i stand til å begynne arbeide igjen.

Den tidligere bestemmelsen kunne oppleves urimelig for dem som mistet barnet sitt før de hadde mottatt pleiepenger i tre år og for dem som hadde hatt pleiepenger i minst tre år, men som i en stabil periode hadde latt barnet være i barnehage/skole mens foreldrene arbeidet. Departementet foreslår derfor nå en todelt løsning.

Departementet foreslår å gjeninnføre bestemmelsen som gjaldt frem til 1. oktober 2017, slik at alle som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år vil få pleiepenger i en overgangsperiode på opptil tre måneder etter at barnet dør. Dette vil ivareta de foreldrene som har vært lenge utenfor arbeidslivet, og som derfor antas å ville trenge mer tid til å tilpasse seg en ny tilværelse.

I tillegg foreslår departementet at alle som mottar pleiepenger på det tidspunktet barnet dør, men som ikke har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år, skal ha rett til pleiepenger i

en overgangsperiode på seks uker. Dette vil altså gjelde uavhengig av hvor lenge man har mottatt pleiepenger og av om man har mottatt fulle eller graderte pleiepenger. Dette er samme periode som foreldrepenger utbetales dersom barnet dør mens foreldrene mottar dette (folketrygdloven § 14-9). Forslaget innebærer en harmonisering av regelverket for pleiepenger og foreldrepenger når barnet dør. Det er den ytelsen foreldrene mottar ved dødsfallet som forlenges, slik at dersom utbetaling av foreldrepenger er utsatt som følge av utbetaling av pleiepenger, er det pleiepengene som forlenges.

Departementet foreslår dermed både en gjeninnføring av den gamle ordningen og samtidig en betydelig utvidelse av personkretsen som vil kunne motta pleiepenger når barnet dør. På denne måten vil alle som mottar pleiepenger når barnet dør få en rimelig overgangsperiode med pleiepenger. Dersom medlemmet i løpet av denne perioden har arbeidsinntekt, graderes pleiepengene mot arbeidsinntekten.

Foreldre som etter overgangsperioden på tre måneder eller seks uker er arbeidsuføre, vil kunne ha rett til sykepenger etter vanlige regler. Overgangsperioden gir tilstrekkelig tid til å etablere kontakt med egen lege og arbeidsgiver med sikte på en god og tilpasset oppfølging for tilbakevending til arbeidslivet.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Med utgangspunkt i antall dødsfall blant barn det ble mottatt pleiepenger for i 2016 og 2017, og sett hen til at målgruppen ble utvidet høsten 2017, antar departementet at det fremover årlig vil dø rundt 175 barn som det mottas pleiepenger for. Med en gjennomsnittlig utbetaling på 1 574 kroner per pleiepengedag, vil utbetaling av pleiepenger i 30 dager (seks uker) ekstra utgjøre om lag 8,3 mill. kroner. Dersom begge foreldrene mottar pleiepenger, vil kostnadene øke noe.

I perioden 2012-2018 hadde en svært liten del av alle avsluttede tilfeller med pleiepenger mottatt pleiepenger i mer enn tre år. Dette omfatter både opphør som følge av barnets alder, at barnet ble frisk og at barnet døde. Den ekstra kostnadene knyttet til også å gjeninnføre ordningen med rett til pleiepenger i tre måneder for de som har mottatt ugraderte pleiepenger i minst tre år antas dermed å bli liten.

Mange foreldre mottar i dag sykepenger når barnet dør. Pleiepenger gir opptjening av rett til sykepenger, og begge ytelsene utbetales av Arbeids- og velferdsetaten og gis med 100 prosent av grunnlaget. Utvidet rett til pleiepenger vil derfor gi innsparinger i utgifter til sykepenger. I beregningen over er det antatt at en pleiepengemottaker som hovedregel vil motta inntil 30 ekstra stønadsdager per barn. Dersom vi antar at hvert barn har én forelder som med dagens regelverk er sykmeldt i 30 stønadsdager, kan vi anta at innsparingen på sykepenger maksimalt vil bli tilsvarende merutgiftene til pleiepenger, dvs. 8,3 mill. kroner. Dersom foreldrene i dag er sykmeldt i kortere tid enn 30 stønadsdager, men etter en ev endring velger å benytte retten til fortsatte pleiepenger fullt ut, vil innsparingen på sykepenger bli mindre enn merutgiftene til pleiepenger.

Vi vet ikke hvor mange foreldre som i dag mottar sykepenger i etterkant av pleiepenger som følge av at barnet dør, og anslagene er derfor usikre.

Dersom alle foreldre som mottar pleiepenger gis en ubetinget rettighet til 30 dager med pleiepenger fra dato for dødsfallet, uavhengig av hvor lenge vedkommende tidligere har mottatt pleiepenger eller hvor lang periode med pleiepenger vedkommende er tilstått i sitt vedtak, vil Arbeids- og velferdsdirektoratets kostnader knyttet til utvikling av saksbehandlingssystemet utgjøre rundt 400 000 kroner. Den todelte løsningen som foreslås her, vil bli noe mer kostbar å utvikle. Departementet forutsetter at disse kostnadene dekkes over direktoratets ordinære budsjett.

Forslag til lovtekst

I lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 9-10 nytt fjerde ledd skal lyde:

Dersom barnet dør i stønadsperioden, ytes det pleiepenger i opptil 30 stønadsdager (seks uker). Til den som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år ytes det pleiepenger i opptil tre måneder. Ved eventuell arbeidsinntekt i denne perioden graderes pleiepengene mot arbeidsinntekten.